

EMILIE MARIE WEISETH

På godt norsk

KLARSPRÅK I JUSSEN

FAGBOKFORLAGET

EMILIE MARIE WEISETH

**På
godt
norsk**

KLARSPRÅK I JUSSEN

FAGBOKFORLAGET

FORORD

Idéen til denne boka oppsto på nyåret 2019. Som arbeidsgruppeleder ved Universitetet i Bergen hadde jeg de to siste årene vært en del av prøveprosjektet «Bedre språk, bedre jurister», og hadde fått i oppgave å inkorporere klarspråk som en del av veiledningen av studentene. Det var ingen udelt fornøyelse, for det var langt mellom kildene, noe som førte til mange seine arbeidstimer. Da det ble klart at studentene stort sett strevde med det samme, begynte jeg å skrive ned mine egne erfaringer. Innen våren 2019 hadde disse notatene blitt til en relativt omfattende veiledning i klarspråk for jusstudenter.

Tre år og to mastergrader senere tok jeg fatt på arbeidet med å gjøre utkastet til ei fullstendig lærebok. Innholdet har blitt kraftig utvidet, og omfatter de fleste delene av det norske rettslivet. Målet har vært å lage ei praktisk håndbok som samler og formidler den tilgjengelige kunnskapen om klarspråk i jussen, en innføringsguide til alle som vil skrive bedre og mer overbevisende tekster.

Målgruppa for denne boka er først og fremst jusstudenter, men også ferdig utdannede jurister og folk som

jobber i forvaltningen uten juridisk utdanning. Det er mange pedagoger, ingeniører og psykologer der ute som må skrive forvaltningsvedtak og andre juridiske tekster, og denne boka er også til dere.

Først og fremst vil jeg takke redaktøren min, Marius Gulbranson, som turte å satse på en relativt fersk jurist og ga drømmen min en sjanse. Jeg vil også gjerne takke Knut Martin Tande, førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen. Han leste det aller første utkastet sommeren 2019 da manuset var i sin spede begynnelse, og hans positive tilbakemeldinger ga meg nok tro på meg selv til å tørre å ta prosjektet videre.

Jeg vil også takke de to gruppene med førsteårsstudenter jeg var arbeidsgruppeleder for i årene 2017–2019. Dere var på mange måter prøvekaniner for rådene i denne boka, og jeg har også brukt noen av tekstene deres som eksempler.

Videre vil jeg takke de gamle kollegene mine ved oppvekstavdelingen hos Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, som ga meg friheten til å fordype meg videre i klarspråk. Dere har gitt meg verdifull innsikt i hvordan klarspråk kan fungere i en praktisk arbeidshverdag, og denne boka ville sett veldig annerledes ut uten denne erfaringen.

Takk til Cecilie og Øystein, som har pushet meg til å kontakte forlag og gjøre alvor av idéen, og som har gitt støtte og oppmuntring underveis. Takk til familien for moralsk støtte, men særlig til pappa som jevnlig har

formatert innholdsfortegnelser og kildelister det siste året, inkludert natt til julaften.

Til slutt vil jeg takke alle som har gitt meg tips og eksempler underveis. Det har vært en fornøyelse å fortelle folk om prosjektet, og se dem lyse opp med et «Åh, da MÅ du skrive om ...!». Klarspråk engasjerer, og jeg håper at dette er ei bok som kan være av interesse og til glede for mange.

Bergen, 1. august 2023

Emilie Marie Weiseth

INNHALDSFORTEGNELSE

DEL 1 INNLEDNING	13
Kapittel 1	
KLARSPRÅKPROSJEKTET	15
Kapittel 2	
HVA ER KLARSPRÅK?	19
2.1 Formelle definisjoner	19
2.2 Klarspråk varierer med mottakeren	21
2.3 Klarspråk varierer med rettsområdet og den konkrete situasjonen. .	24
2.4 Avslutning	25
Kapittel 3	
HVORFOR KLARSPRÅK?	27
3.1 Leseren blir påvirket av språket	27
3.2 Rettssikkerhet og demokrati	33
3.3 Klarspråk sparer tid og penger	40
3.4 Avslutning	41
Kapittel 4	
VIDERE OPPBYGNING	43
4.1 Hvor kommer reglene fra?	45
FØR VI BEGYNNER. SKRIV KORREKT NORSK	47
Kapittel 5	
INNLEDNING	49

Kapittel 6	
RETTSKRIVING	51
Kapittel 7	
PREPOSISJONER.....	55
7.1 Nærmere om enkelte problemområder	57
DEL 2 DEN KLARE TEKSTEN: SKRIVESTIL	61
Kapittel 8	
INNLEDNING.....	63
Kapittel 9	
KANSELLISTILEN	65
Kapittel 10	
FAGTERMINOLOGI OG STAMMESPRÅK: PREVISJON ELLER TÅKELEGGING?	69
Kapittel 11	
KREATIVITET OG HUMOR	77
Kapittel 12	
AVSLUTNING.....	83
DEL 3 DET KLARE AVSNITTET: OPPBYGNING OG ARGUMENTASJON	85
Kapittel 13	
INNLEDNING.....	87
Kapittel 14	
AVSNITTSBRUK	89
14.1 Når skal det være avsnitt?	89
14.2 Oppbygning av det enkelte avsnittet	99
14.3 Avslutning.....	107
Kapittel 15	
BRUK AV OVERSKRIFTER	109

Kapittel 16

FORTELENDE VS. PROBLEMATISERENDE ARGUMENTASJON	115
--	-----

Kapittel 17

HVORDAN BINDE TEKSTEN SAMMEN.....	123
-----------------------------------	-----

Kapittel 18

KILDEFØRING.....	129
18.1 En norsk juridisk referansestil?.....	130
18.2 Kilder du skal vise til ofte.....	133
18.3 Hvordan skal du gjengi innholdet i teksten?.....	137

Kapittel 19

AVSLUTNING.....	139
-----------------	-----

DEL 4 DEN KLARE SETNINGEN	141
--	------------

Kapittel 20

INNLEDNING.....	143
-----------------	-----

Kapittel 21

FORMULERINGER.....	145
21.1 Vær konkret – unngå tåkeprat.....	145
21.2 Bruk direkte uttrykksmåter.....	151
21.3 Dropp overflødige formuleringer.....	157
21.4 Unngå irrelevant informasjon.....	161
21.5 Innskutte leddsetninger.....	164
21.6 Varier setningslengden.....	167

Kapittel 22

GRAMMATIKK.....	171
22.1 Ikke bruk for mange substantiver.....	171
22.2 Passiv vs. aktiv.....	177
22.3 Bruk av personlige pronomen.....	182
22.4 Partisippformer.....	185

Kapittel 23	
OPPSUMMERING: DET ER TOTALEN SOM TELLER.....	189
DEL 5 ANALYSE AV SPRÅKET I GONDOLBANEDOMMEN....	195
Kapittel 24	
INNLEDNING.....	197
Kapittel 25	
ANALYSE.....	201
Kapittel 26	
AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....	231
DEL 6 FRA TEORI TIL PRAKSIS: KLARSPRÅK I MØTE MED ARBEIDSLIVET	233
Kapittel 27	
INNLEDNING.....	235
Kapittel 28	
UTFORDRINGER	237
28.1 Bevissthet og holdninger	237
28.2 Institusjonelle begrensninger.....	248
Kapittel 29	
SKAL VI ALLTID SKRIVE KLARSPRÅK?	251
Kapittel 30	
HVORDAN KAN DU JOBBE MED KLARSPRÅK?	255
30.1 Innledning.....	255
30.2 Sju tips om hvordan du kan jobbe med språket	256
LITTERATURLISTE	263